

GRAŻYNA MRÓZ

Struktura narodowościowa Wojwodiny

W artykule omówiono współczesną strukturę narodowościową Wojwodiny na tle wielkich przesunięć ludnościowych i wielowiekowego procesu zasiedlania tego obszaru.

Wojwodina jest obszarem autonomicznym wchodzącym w skład Serbii, położonym w północnej jej części, o powierzchni 21 506 km², liczącym 2 012 517 (1991 r.) mieszkańców. Tworzą ją trzy historyczne krainy: Baczka, Banat, Śrem. Po II wojnie światowej włączono do Wojwodiny Frušką Gorę i okolice. Pod względem etnicznym jest ogromnie zróżnicowana. Oprócz czterech głównych grup narodowościowych: Serbów, Węgrów, Chorwatów i Słowaków, na jej obszarze zamieszkuje 15 innych grup etnicznych (tab. 1).

Przedmiotem niniejszych rozważań jest analiza zmian struktury narodowościowej Wojwodiny na tle wielkich przemieszczeń ludnościowych i wielowiekowego procesu zasiedlania tego obszaru.

Podstawą analizy jest założenie, że nawarstwianie się różnych narodowościowo-fal osadniczych oraz przechodzące z pokolenia na pokolenie tradycje kulturowo-religijne wpływały na rozwój określonych grup etnicznych. Wyrażało się to między innymi zróżnicowanym tempem przyrostu naturalnego oraz preferencjami migracyjnymi niektórych grup etnicznych np. Serbów. Potwierdzają to w dużej mierze badania A. Maryańskiego (1984, 1988), V. Klemencića (1990, 1991), R. Patrović (1987), Z. Žuljića (1989). Opracowanie oparto na powojennych jugosłowiańskich spisach ludności – głównie z lat 1971, 1981, 1991.

Zróżnicowanie narodowościowe Wojwodiny wynika przede wszystkim z jej niezwykle skomplikowanej przeszłości. W starożytności stanowiła ona część rzymskiej prowincji Panonii i Dacji, potem napłynęli tu Hunowie, Longobardowie, a w VI wieku Awarzy i Słowianie. Około 880 roku tereny te zaczęły zajmować

plemiona węgierskie. W 1001 roku powstało Królestwo Węgierskie, które już w 1102 roku podporządkowało sobie leżące na południowy zachód od Wojwodiny dwa Księstwa Chorwackie – Księstwo Chorwacji Posawskiej położone między górami Kapela i rzekami Sawą i Drawą oraz Księstwo Chorwacji Dalmatyńskiej rozciągające się między wybrzeżem Adriatyku a pasmem Gór Dynarskich. Wojwodina wraz z wyżej wymienionymi księstwami znajdowała się formalnie pod panowaniem Węgier aż do 1918 roku (z przeszło 150-letnią przerwą na okres ekspansji tureckiej). Panowanie węgierskie sprzyjało napływowi osadników węgierskich. Wojwodina była bowiem obszarem słabo zaludnionym.

W czasie inwazji tureckiej na Serbię, czyli na obszary położone na południe od Wojwodiny, po klęsce na Kosowym Polu (1389) na tereny Wojwodiny zaczęli napływać uchodźcy serbscy (w kilku falach), również Chorwaci zwłaszcza z b. Księstwa Posawskiego położonego na północny zachód od dzisiejszej Wojwodiny. Chorwaci nie mogąc liczyć na pomoc Węgrów po ich klęsce pod Mohaczem (1526) oddali się w opiekę Habsburgom. Habsburgowie utworzyli w pobliżu ówczesnej bałkańskiej granicy z Turcją pas tzw. „Pogranicza Wojskowego”, który ciągnął się od Adriatyku przecinając w pół terytorium Chorwacji. W latach 1702 – 1703 pas ten został przedłużony do miasta Kikinda w Banacie. Na obszarach tych Austriacy osiedlali ludność chrześcijańską zbiegłą z ziem podbitych przez Turków. Wśród nich przeważali Serbowie, Chorwaci oraz zserbizowani pasterze włoscy. Zobowiązani oni byli – w zamian za zwolnienie z pańszczyzny i podatków oraz inne przywileje – do pełnienia służby wojskowej i obrony granic państwa Habsburgów przed Turkami.

Przez prawie 500 lat niewoli tureckiej narody słowiańskie na Bałkanach prowadziły nieustanną walkę z najeźdźcą. Słowianie wzniesli liczne powstania i bunty oraz uczestniczyli w miarę możliwości we wszystkich wojnach państw europejskich z Turcją, mając nadzieję na odzyskanie niepodległości.

Ciągłe wojny i przesuwanie granic powodowało masowe przemieszczanie się ludności, głównie słowiańskiej. Na przełomie XVII i XVIII wieku na tereny „Pogranicza Wojskowego”, Śremu, Baczki i Banatu (dzisiejsza Wojwodina) rozpoczął się bardzo silny napływ Serbów. Obszar ten stał się ważnym ośrodkiem religijnym, kulturowym i narodowościowym Serbów. W czasie Wiosny Ludów (1848) ogłosili oni autonomię Śremu, Baczki, Banatu i Baranji tworząc tzw. Wojwodinę Serbską. Po upadku rewolucji na żądanie Węgier (1860) zlikwidowano jej autonomię.

Oslabienie potęgi tureckiej w XVII i XVIII wieku wpłynęło na przesunięcie granicy turecko-węgiersko-austriackiej na południe (1791). Odpyły Turków z pogranicza austro-węgierskiego sprzyjał habsburskiej polityce kolonizacyjnej. W jej wyniku na obszarach tych osiedlano ludność pochodzenia niemieckiego, włoskiego, a także Słowaków, Czechów, Ukraińców, Rumunów oraz Polaków.

Rozpad monarchii Austro-Węgierskiej w wyniku I wojny światowej, powstanie w 1918 roku królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów (późniejsza Jugosławia) i formowanie nowych granic w Europie sprawiły, że na mocy traktatu z Trianon (1920 rok) Wojwodina została przyznana Jugosławii. W jej granice wchodziły Banat, Baczka oraz Śrem do linii Dunaju.

Powstanie nowego państwa nie tylko nie zakończyło przemieszczeń ludnościowych, ale ułatwiło dalsze ruchy migracyjne. W królestwie Serbów, Chorwatów i Słowenów znajdowały się liczne mniejszości narodowe. Na obszarze Wojwodiny zamieszkiwało w 1931 roku około 337 tys. Niemców oraz około 400 tys. Węgrów. Wprowadzenie częściowej reformy rolnej i parcelacja wielkich majątków spowodowały znaczny odpływ Niemców i Węgrów, co sprzyjało przenikaniu na te tereny innych grup etnicznych.

Duży wpływ na przestrzenne rozmieszczenie poszczególnych grup narodowościowych w Wojwodinie wywarła II wojna światowa. W latach 1934 – 1948, po masowej emigracji kolonistów niemieckich z terenu Wojwodiny i po ogłoszeniu powszechnej reformy rolnej (1946 rok), zorganizowano przesiedlenie znacznej części ludności z obszaru dynarskiego na tereny Wojwodiny, przesiedlenie znane pod nazwą kolonizacji. Objęło ono około 65 tys. rodzin, z czego 50% osiedlono w Baczce, 32% w Banacie, 18% w Śremie. Przybysze z Chorwacji kierowali się do północno-zachodniej Baczki i południowego Banatu, z Bośni i Hercegowiny do południowej Baczki i środkowego Banatu. W południowym Banacie osiedlano przybyszów z Macedonii i Słowenii. Dalsze przemieszczanie się grup narodowościowych związane było ze zróżnicowanym poziomem rozwoju ekonomicznego b. Jugosławii.

W ciągu 48 lat od zakończenia II wojny światowej rozwój poszczególnych grup narodowościowych i ich udział w ogólnej liczbie ludności Wojwodiny ulegał różnorodnym zmianom. Stale i systematycznie wzrastała liczebność Serbów, Czarnogórców, Muzułmanów i Cyganów, a do 1981 r. również Macedończyków oraz Albańczyków. W porównaniu z 1948 r. odsetek Serbów zwiększył się w 1991 r. o blisko 7 punktów, a pozostałych grup etnicznych o 0,3 punktu. Najwięcej Serbów przybyło w ostatnim 10-leciu, około 3 punkty (tab. 1).

Wzrost liczebności wyżej wymienionych narodowości związany był z wyższym przyrostem naturalnym (z wyjątkiem Serbów), jak i dodatnim saldem migracji.

Począwszy od 1961 r. zaczęła gwałtownie wzrastać liczba osób, które określały swoją przynależność jako „Jugosłowianie”. W 1981 r. ludność ta stanowiła 8,2% społeczeństwa Wojwodiny. Był to jeden z najwyższych odsetków tej grupy w porównaniu z innymi republikami byłej Jugosławii. Wynikało to prawdopodobnie z dużej ilości małżeństw mieszanych oraz określenia przynależności narodowościowej dzieci z tych związków jako „Jugosłowian” (tylko do 15 roku życia), aby uniknąć konfliktów rodzinnych. Drugą przyczyną mogły być subiektywne zmiany

Tabela 1. Struktura narodowościowa Wojwodiny wg spisów ludności
 Table 1. Ethnic structure of Voivodine by the censuses

Narodowości ogółem w %	1948	1953	1961	1971	1981	1991
Czarnogórcy	30589 1,8	30561 1,8	34782 1,9	36416 1,9	43304 2,1	44721 2,2
Chorwaci	134232 8,1	128054 7,5	145341 7,8	138561 7,1	109203 5,4	74226 3,7
Macedończycy	9090 0,6	11689 0,7	15190 0,8	16527 0,8	18897 0,9	16641 0,8
Muzułmanie ¹	1050 0,1	10537 0,1	1630 0,1	3491 0,2	4930 0,2	6079 0,3
Słowacy	7223 0,4	6025 0,4	5633 0,3	4639 0,2	3456 0,2	2563 0,1
Serbowie	841246 50,6	874346 51,1	1017717 54,9	1089132 55,8	1107378 54,4	1151353 57,2
Albańczycy	480 0,1	965 0,1	1994 0,1	3094 0,2	3812 0,2	3338 0,1
Bułgarzy	3501 0,2	3706 0,2	3852 0,2	3745 0,1	2525 0,1	– –
Czesi	3976 0,2	3480 0,2	3086 0,2	2771 0,1	2012 0,1	– –
Bunjevci ²	– –	– –	– –	– –	9755 0,48	21552 1,1
Węgrzy	428932 25,8	435345 25,4	442561 23,9	423866 21,7	385356 18,9	340946 16,9
Niemcy	31821 1,9	35290 2,1	11432 0,6	7243 0,4	3808 0,2	– –
Šokci ⁴	– –	– –	– –	– –	199 0,01	1866 0,1
Cyganie	7585 0,5	11525 0,7	3312 0,2	7760 0,4	19693 1,0	24895 1,2
Rumuni	59263 3,6	57236 3,3	57256 3,1	52987 2,7	47289 2,3	38832 1,9
Rusini ²	22083 1,3	23043 1,3	24548 1,3	20109 1,0	18305 0,9	17887 0,9
Słowacy	77032 4,3	73460 4,3	73830 4,0	72795 3,7	69549 3,4	63941 3,2
Ukraińcy ²	– –	– –	– –	5006 0,3	5001 0,2	2057 0,1

Narodowości ogółem w %	1948	1953	1961	1971	1981	1991
Jugosłowianie	-	-	3174 0,2	46928 2,4	167215 8,2	168859 8,4
Określeni ⁵ wg regionu	-	-	-	5255 0,3	1643 0,08	2516 0,12
Pozostali ³	5118 0,3	7357 0,429	9642 0,518	12230 0,626	11442 0,526	30245 1,503
Ogółem	1663212	1712619	1854965	1952533	2034772	2012517

1) od 1971 r. wykazywani w sensie narodu

2) do spisu z 1971 r. wliczani do Rusinów

3) do pozostałych zaliczano: Włochów, Turków, Rosjan, Polaków, Żydów, Greków, Austriaków oraz osoby nieokreślone narodowościowo

4) Bunjevci i Šokci – grupy etniczne, które przybyły do Šremu i Baczki z okolic rzeki Buni i ze Środkowej Dalmacji

5) określeni wg regionu, który zamieszkują (np. Šremianie)

przynależności narodowościowej z różnych powodów, bardzo często politycznych¹. (Breznik 1981, Klemenčić 1991). Wg V. Klemenčića (1991 r.) gwałtowne zwiększenie się liczebności „Jugosłowian” w 1981 r. zarówno w Wojwodinie, jak w całej b. Jugosławii wynikało z faktu, że ta kategoria przynależności narodowościowej zyskała duże znaczenie polityczne. Zbiegło się to w czasie z forsowaniem w ZSRR pojęcia „człowieka radzieckiego”. V. Klemenčić uważa, że wprowadzenie do urzędowych spisów ludności przynależności narodowościowej „Jugosłowianin” było wyrazem korzystnej dla tej grupy sytuacji politycznej, ponieważ samego pojęcia „Jugosłowianin” nie można było dopasować do żadnych dotychczas znanych teorii i definicji narodu.

Spis z 1991 r. wykazał dalszy nieznaczny wzrost liczby i udziału „Jugosłowian” w ogóle liczbie ludności Wojwodiny, co stanowi wyjątek w porównaniu do innych regionów b. Jugosławii, gdzie odsetek ich znacznie się zmniejszył (np. w Chorwacji z 8,2% w 1981 r. do 2,2% w 1991 r.).

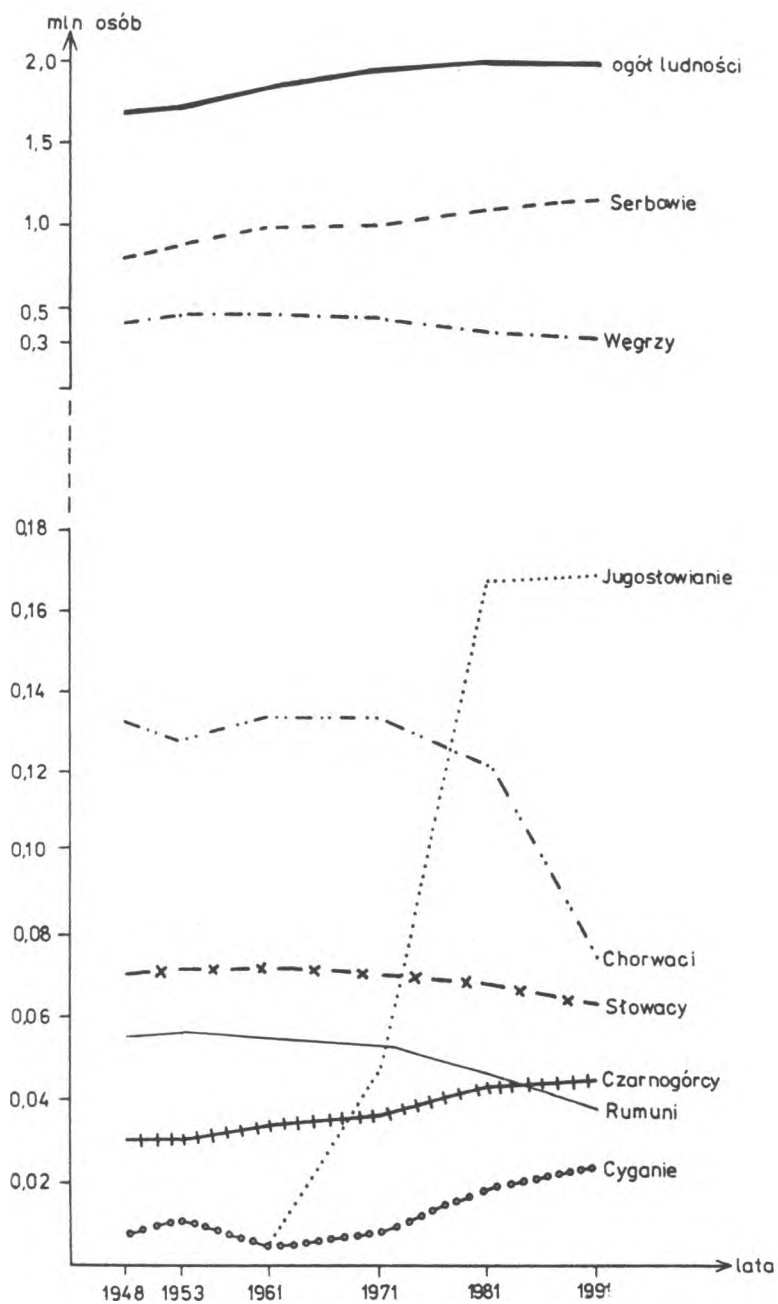
Przez cały rozpatrywany okres (1948 – 1991) następował spadek udziału Węgrów, Czechów, Rusinów, Słowaków oraz Ukraińców. Szczególnie znaczny ubytek bezwzględny i procentowy dotyczył Chorwatów i Węgrów. Liczebność Chorwatów zmniejszyła się o połowę z 134 tys. do 74 tys., a ich udział spadł z 8,1% do 3,7%. Węgrów ubyło ponad 70 tys. i stanowili oni 16,9% społeczności Wojwodiny, czyli o 9 punktów mniej niż w 1948 r. Podobny proces występował w przypadku pozo-

¹ Powojenne spisy ludności w b. Jugosławii przyjęły kryterium subiektywnego określania przez obywateli swojej przynależności etnicznej. Należy dodać, że każdy kolejny spis wprowadzał pewne modyfikacje w sposobie tej klasyfikacji.

stałych wymienionych narodowości. Każdy kolejny spis wykazywał ich spadek w ogólnej liczbie ludności Wojwodiny. Szczególnie szybko ubywało Niemców, których udział obniżył się z 1,9% w 1948 r. do 0,2% w 1981 r. (tab. 1, ryc. 1), oraz Rumunów, Słoweńców, Słowaków, Bułgarów, Czechów, Ukraińców. Związane to było z ich repatriacją do krajów macierzystych i migracją do innych republik b. Jugosławii oraz bardzo niskim, wręcz ujemnym przyrostem naturalnym – np. Węgrów. Inni, np. Bułgarzy, w dużej mierze zaczęli określać się jako „Jugosłowianie”.

W rozważaniach nad strukturą narodowościową Wojwodiny należy podkreślić jeszcze trzy fakty. Po pierwsze nastąpił wyraźny wzrost, zwłaszcza w ostatnim okresie międzypisowym (1981 – 1991), liczebności mało znanych grup etnicznych, takich jak Bunjevci czy Šokći. Liczba pierwszej z nich w 1991 r. wynosiła 21,5 tys., w 1981 r. 9700. W 1991 r. stanowili oni 1,1% ludności Wojwodiny, poprzednio 0,5%. Šokći byli mniej liczni, bo w 1991 r. było ich tylko 2 tys., podczas gdy w 1981 r. spis wykazywał zaledwie 200 osób. Bunjevci i Šokći są imigrantami, którzy przybyli do Šremu oraz Baczki z okolic rzeki Buni i ze Środkowej Dalmacji. Po drugie powiększyła się liczba osób, które określały się według regionu, który zamieszkują (np. Šremianie). Po trzecie uderza zbieżność współczesnej koncentracji narodowości z historycznym procesem zasiedlania poszczególnych obszarów.

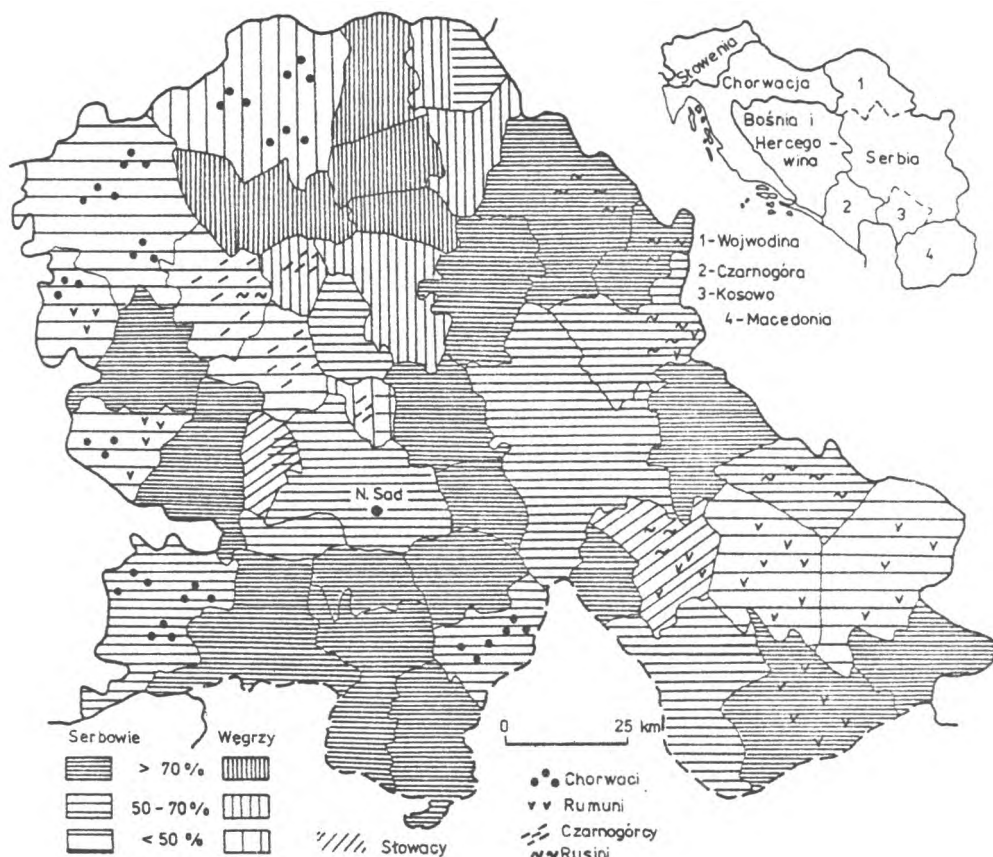
Dla omówienia zagadnienia przestrzennego rozmieszczenia poszczególnych narodowości na obszarze Wojwodiny posłużono się tzw. indeksem etnicznej heterogenności (procent najliczniejszej grupy narodowościowej do ogółu liczby ludności opszyny – odpowiednik polskiej gminy) dla lat 1971 i 1991. W 1971 r. z ogólnej liczby 46 gmin (opszynę Nowy Sad liczono jako jedną) w 27 dominowali Serbowie. Stanowili tu powyżej 50% ogółu ludności, a w 14 powyżej 70% i w 1 ponad 90%. Największa koncentracja Serbów występuje na obszarze południowego Šremu w okolicach Fruškiej Gory, a szczególnie na terenach sąsiadujących z Belgradem, w zachodniej Baczce (na granicy z Chorwacją) oraz południowym Banacie. Druga co do liczebności grupa etniczna zamieszkująca Wojwodinę to Węgrzy; dominowali oni w 7 gminach, a w 4 stanowili ponad 70% tamtejszej społeczności. Opszyny te położone są w północnej i środkowej Baczce. W dwóch opszynach najliczniejszą narodowością byli Słowacy. W 1971 r. w gminie Bački Petrovac stanowili 77% jej ludności. Słowacy skupili się w zachodniej i środkowej Baczce, zachodnim Šremie oraz we wschodnim Banacie. Chorwaci zamieszkiwali, podobnie jak i obecnie, głównie w zachodniej Baczce i na granicy z Chorwacją. Czarnogórcy osiedlili się przede wszystkim w środkowej Baczce. Rumuni liczniej występują w gminach położonych na pograniczu z Rumunią oraz w zachodniej Baczce. Rusini zamieszkują we wschodnim Banacie i na pograniczu z Rumunią. Muzułmanie skupiają się w większych miastach. Podobną koncentrację wykazują Albańczycy.

Rys. 1. Rozwój liczbowy grup narodowościowych w Wojwodinie wg spisów ludności

Fig. 1. Numerous development of ethnic groups in Voivodine by the censuses

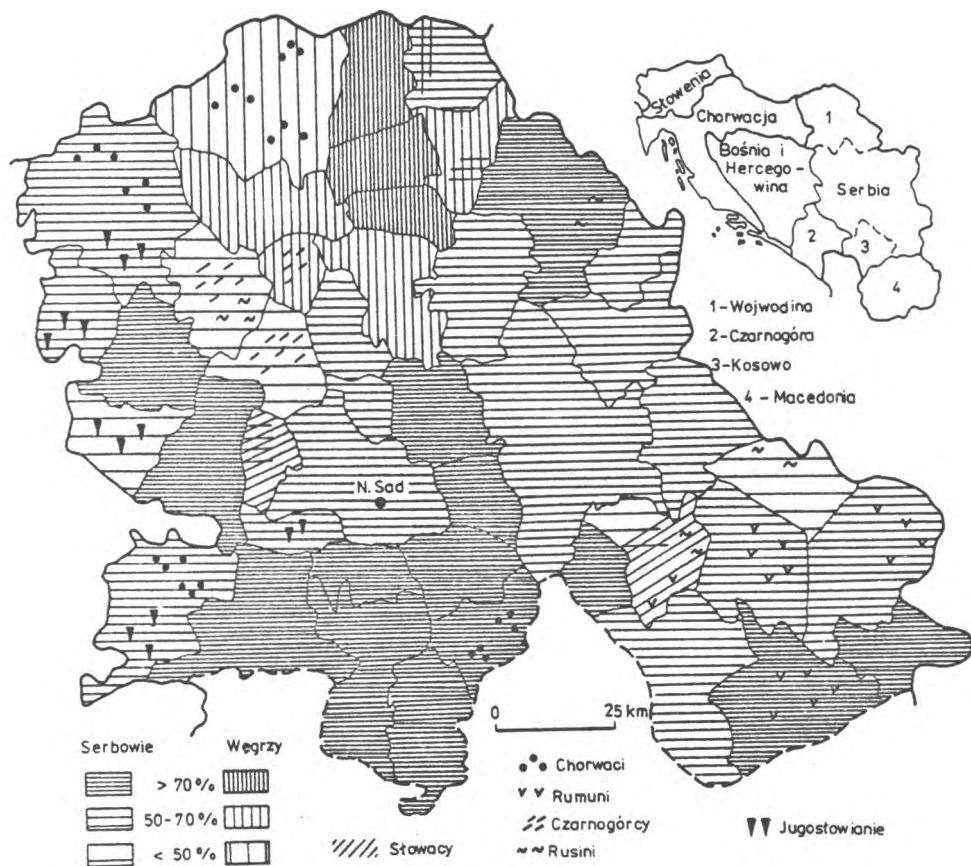
Bardzo zróżnicowaną strukturą etniczną cechowały się trzy opszyny (Bać, Titov Vrbas, Kovačica) położone we wschodniej i centralnej Baczce, gdzie występuje współdominacja różnych narodowości; żadna grupa etniczna nie stanowiła powyżej 40% ogólnej liczby ludności gminy. Również trzy inne gminy (Kula, Sombor, Subotica) leżące w północnej i zachodniej Baczce cechują się znaczną heterogenicznością etniczną, w których udział dominujących narodowości nie przekraczał 50% (ryc. 2).

Rys. 2. Struktura narodowościowa Wojwodiny w 1971 roku

Fig. 2. Ethnic structure of Voivodine in 1971

Wyniki ostatniego spisu (1991 r.) wskazują, że zmiany w strukturze narodowościowej Wojwodiny idą w kierunku zwiększenia się udziału najliczniejszej grupy, czyli Serbów. Dominują oni już w 31 gminach, w 4 jest ich więcej niż w 1971 r. Następuje ich dalsza koncentracja w tych opszтинach, gdzie byli główną grupą etniczną. Węgrzy stanowią powyżej 50% ogółu ludności w 8 gminach, a w trzech ponad 80%. Podobnie jak i w 1971 r. w opszтинie Bački Petrovać najliczniejsi są Słowacy. W porównaniu do 1971 r. zmniejszyła się liczba opszтин (o dwie) bez wyraźnej dominacji jednej narodowości. Ciekawie przedstawia się rozkład przestrzenny Jugosłowian. W 1991 r. koncentrowali się oni w gminach (stanowiąc od 15% do 20% ogółu ludności) na terenie północnej i zachodniej Baczki oraz w pobliżu Belgradu. Były to przeważnie obszary, gdzie heterogenność etniczna była największa (ryc. 3).

Rys. 3. Struktura narodowościowa Wojwodiny w 1991 roku
Fig. 3. Ethnic structure of Voivodine in 1991

Istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój poszczególnych grup etnicznych, jak wspomniano na wstępie, jest zróżnicowane tempo ich przyrostu naturalnego. W Wojwodinie począwszy od 1953 roku zauważa się tendencję spadkową wartości wskaźnika przyrostu naturalnego we wszystkich grupach etnicznych z wyjątkiem Albańczyków (tab. 2). W okresie od 1953 do 1980 roku współczynnik ten zmniejszył się o 10 punktów. W 1980 roku najwyższy przyrost naturalny dotyczył Albańczyków (28,5‰). Średnie wartości (10 – 15‰) stopy przyrostu naturalnego odnotowano wśród Czarnogórców, Macedończyków, Muzułmanów. Najniższy dodatni przyrost (1 – 6‰) wykazywali Serbowie, Chorwaci, Słoweńcy i Bułgarzy. Wśród Węgrów i Rumunów współczynnik ten posiadał wartości ujemne.

Tabela 2. Przyrost naturalny (w ‰) ludności Jugosławii wg narodowości
Table 2. Population growth rate (‰) of Yugoslavia population by nations

Narodowości	1953	1961	1971	1980
Czarnogórcy	22,7	21,0	13,7	10,5
Chorwaci	13,1	11,9	5,8	5,3
Macedończycy	22,5	16,2	11,3	11,8
Muzułmanie	26,1	28,2	17,5	15,8
Słoweńcy	12,7	9,2	5,1	4,8
Serbowie	16,8	11,1	6,4	6,2
Albańczycy	22,3	31,3	29,0	28,5
Bułgarzy	18,1	12,5	7,9	1,1
Węgrzy	7,8	4,3	-1,6	-2,2
Słowacy	8,5	6,9	1,5	1,6
Rumunii	1,3	0,3	-3,2	-3,0

Źródło: D. Breznik, K. Jončić, 1981. *Utvrđivanje i izrada socio-ekonomskih indikatora za nacionalnosti u Jugoslavji*, Stanovništvo 1979 – 1981, s. 37

Wysoki przyrost naturalny wśród Albańczyków, znaczny wśród Muzułmanów, Czarnogórców i Macedończyków powodował, że udział tych grup etnicznych w Wojwodinie systematycznie się zwiększał. Ubytki Chorwatów, Słowaków, Bułgarów i Słoweńców były między innymi wynikiem wspomnianego niskiego przyrostu naturalnego owych grup etnicznych. Zmniejszanie się liczby Węgrów i Rumunów spowodowane było ujemną wartością tego współczynnika i ich emigracją.

Obok przyrostu naturalnego migracje – jak zaznaczono powyżej – były drugą ważną przyczyną przeobrażeń w składzie etnicznym Wojwodiny.

Obszar Wojwodiny należy do najlepiej gospodarczo rozwiniętych regionów byłej Jugosławii. Sprzyjało to już po powstaniu państwa po I wojnie światowej znacznym przemieszczeniom ludności.

Tabela 3. Bilans migracyjny ludności Wojwodiny według narodowości w latach 1971 – 1981

Table 3. Migrational balance of Voivodine population by nations between 1971 and 1981

Narodowości	Ogółem	Czarnogórcy	Chorwaci	Macedończycy	Muzułmanie	Słoweńcy	Serbowie	Węgrzy	Cyganie
Wojwodina	26537	700	-1205	+1050	+475	-231	+27349	-701	+160

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z *Statistički Godišnjak Jugoslavije 1990*, s. 456

Wojwodina w całym powojennym okresie charakteryzowała się dodatnim saldem migracji. Pozytywny bilans migracyjny był rezultatem silnego napływu Serbów z Bośni i Hercegowiny oraz Serbii Właściwej. Wśród imigrantów znaczny był udział także Czarnogórców, Macedończyków, Albańczyków oraz Cyganów. Wśród Węgrów, Chorwatów, Słowaków i Słoweńców zaznaczył się natomiast znaczny odpływ.

LITERATURA

- Breznik D., Jončić K., 1981. *Utvrđivanje i izrada socio-ekonomskih indikatora za nacionalnosti u Jugoslaviji*. Stanovništvo, 1979 – 1981, Beograd.
- Felczak W., Wasilewski T., 1989. *Historia Jugosławii*. PWN, Warszawa.
- Klemenčič V., 1990. *Metodologija u rednih popisov prebivalstva pripadnikov slovenske manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Nardone manjšine-zbornik referatov in rozprav*. Ljubljana.
- Klemenčič V., 1991. *Spreminjanje nacionalne strukture prebivalstva Jugoslavije v novejšem razdobju*. Geografija v šoli, 1/1991. Zveza Geografskih Društev Slovenije, Ljubljana.
- Maryński A., 1984. *Migracje w świecie*. PWN, Warszawa.
- Maryński A., 1988. *Narodowości świata*. PWN, Warszawa.
- Mróz G., 1992. *Struktura narodowościowa ludności Chorwacji. Księga pamiątkowa*. Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- Petrović R., 1987. *Migracije u Jugoslavije i etnički aspekt*. Istraživacko izdavački centar SSO Syrbiji, Beograd.
- Popis stanovništva FNRJ 1953, 1961, 1971, 1981, 1991*. Savezni zavod za statistiku, Beograd.
- Statistički Bilten 1295*. Savezni zavod za statistiku, Beograd 1982.
- Žuljić S., 1989. *Narodnosna struktura Jugoslavije i tokovi promjena*. Ekonomskij institut, Zagreb.

ETHNIC STRUCTURE OF VOIVODINE

Voivodine is the autonomous area belonging to Serbia, covering the area of 21 505 sq km, inhabited by 2 012 517 people (1991). Taking into account ethnic composition Voivodine makes a mosaic.

There are four main groups: Serbs, Hungarians, Croatians and Slovacs and beside them there are 15 other ethnic groups. Such great diversity is caused by complicated history of that area and by affluence of different ethnic groups from the ancient times up till now. During 48 years after the end of the World War II, participation of particular ethnic groups in Voivodine has undergone different changes. The number of Serbs, Montenegrins, Moslims, Albanians and Gypsies increased as well as their percentage share in the total number of population on that area. The same process concerned „Jugoslovians”. Different situation was observed as to Croatians, Hungarians, Czechs, Slovacs, Romanians and Ukrainians as their percentage share and total number of population decreased.

Some facts should be emphasized in considerations on ethnic structure of Voivodine. It appeared, during the population census in 1991, that great increase of Serbs domination was noticeable, number of so called „Jugoslovians” and number of people who call themselves according to the region they live in (e.g. Sremianians) and hardly known ethnic groups (Bunjevits, Sektians) increased. Concentration of convergence of particular nations with historical process of the area settlement what is confirmed by spatial distribution of ethnic heterogenous ratio values is significant.